

جایگاه ایران در منطقه

افق چشم انداز ۲۰ ساله

به گزارش ماهنامه «اقتصاد ایران» به منظور رسیدن به رتبه برتر اقتصادی در سال ۱۴۰۴، لازم است به نرخ رشد ۷/۱ درصدی برسیم.

رتبه تولید سرانه با معیار برابری قدرت خرید (PPP) نیز کماکان وضع به همین ترتیب است.

اگر وضع به همین منوال ادامه پیدا کند، با فرض محفوظ ماندن نرخ رشد ۴/۶۸ درصدی ایران تا سال ۲۰۲۵، محصول ناخالص داخلی ما به رقم ۵۳۰/۱ میلیارد دلار خواهد رسید. با فرض ثابت ماندن رشد سایر کشورها، این ارزش تولید، کشورمان را در جایگاه چهارم در میان کشورهای مذکور قرار می‌دهد. نکته قابل توجه این‌که، براساس پیش‌بینی ماهنامه «اقتصاد ایران»، در سال ۲۰۲۵ کشور ترکیه از لحاظ محصول ناخالص داخلی، کماکان اولین کشور منطقه خواهد بود. جایگاه‌های بعدی به ترتیب متعلق به عربستان سعودی و امارات است.

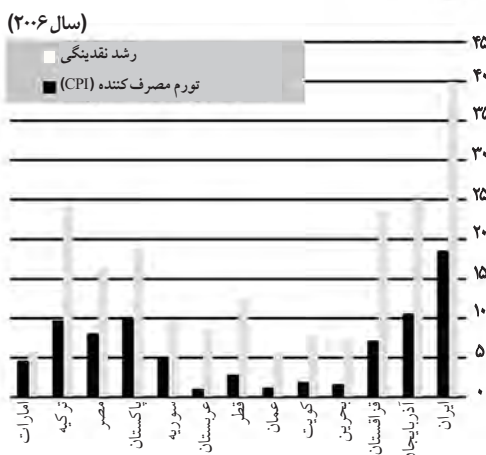
از این رو، مشخص است که ایران با این روند رشد اقتصادی، نه تنها نمی‌تواند از کشورهای منطقه پیشی بگیرد بلکه حتی یک رتبه عقب نیز خواهد افتاد.

تولید واقعی کشورمان از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۶ به میزان ۴/۶۸ درصد رشد داشته که کمتر از متوسط ۵/۸ درصدی رشد اقتصادی خاورمیانه و آسیای میانه است. با این حال، رشد اقتصادی ایران از سال ۲۰۰۳ تاکنون از متوسط رشد کشورهای منطقه، عقب افتاده است. رشد اقتصادی آذربایجان در همان دوره نه‌ساله ۱۳/۶۷ درصد، قطر ۹/۲۰ درصد و قزاقستان ۸/۱۴ درصد بوده است.

امروزه، منطقه خاورمیانه مبدأ تحولات بنیادین در جهان است. این منطقه بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ بیشترین دگرگونی‌ها را شاهد بوده است. این تغییرات به حدی است که برخی نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل اعتقاد دارند، جغرافیای اقتصادی-سیاسی خاورمیانه در حال تغییر است. ائتلاف‌ها، یادگیری‌ها، پیمان‌های دو جانبه و چند جانبه، مناطق آزاد تجاری، تهدیدها و پایگاه‌ها از ویژگی‌های خاورمیانه جدید است و گویی هیچ مسأله‌ای حل نمی‌شود. در واقع، منطقه خاورمیانه همیشه سیاسی بوده و امروز سیاسی‌تر شده است.

ولی، به هر حال و براساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، ایران باید تا سال ۱۴۰۴ به قدرت اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری منطقه تبدیل شود که این امر، بدون بازنگری در درون و درغیاب تعامل اقتصادی و تجاری مناسب با کشورهای منطقه و دیگر مناطق جهان امکان‌پذیر نیست. هم‌اکنون که در سومین سال اجرای آن قرار داریم، برای ارزیابی نحوه حرکت اقتصادی کشور به سمت اهداف ۲۰ ساله، مقایسه روند حرکت اقتصادی ایران با کشورهای همسایه منطقه خاورمیانه از اهمیت خاصی برخوردار است. براساس آمارهای بانک جهانی در سال ۲۰۰۶، محصول ناخالص داخلی (GDP) یا تولید واقعی (به قیمت‌های ثابت) ایران ۲۲۲/۴ میلیارد دلار برآورد شده که از این لحاظ در مقایسه با ۱۲ کشور همسایه و همگن، در جایگاه سوم قرار داشته‌ایم. به تحلیل واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران»،

رشد نقدینگی و تورم در منطقه

یادداشت: ارقام مربوط به کشورمان برآورد ماهنامه است. استخراج: واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران» از صندوق بین‌المللی پول.

گفتنی است، برای رسیدن به جایگاه نخست اقتصادی در منطقه و تحقق اهداف سند چشم‌انداز بنا به بررسی‌های واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران» با فرض این‌که در نرخ رشد دیگر کشورهای منطقه تغییری حاصل نشود، لازم است به نرخ رشد ۷/۱ درصدی برسیم.

نقدینگی و تورم

در مقابل رشد اقتصادی، از سال ۱۹۹۸ تاکنون رشد نقدینگی در ایران همواره از متوسط رشد نقدینگی کشورهای منطقه بالاتر بوده است. رشد ۲۷/۱ درصدی نقدینگی در ایران در سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۲ تقریباً دو برابر متوسط رشد نقدینگی کشورهای منطقه بوده است. این فاصله در سال‌های اخیر کاهش یافته و با افزایش شدید درآمدهای نفتی کشورهای منطقه، رشد نقدینگی در دیگر کشورها نیز آهنگ صعودی به خود گرفته است. هم‌اکنون این رشد در آذربایجان ۲۵، در ترکیه ۲۴/۱ و در قزاقستان ۲۳/۵ درصد بوده است. این در حالی است که در سال ۲۰۰۶ این رقم در ایران ۳۹/۴ درصد اعلام شده است. در همین سال، شاخص تورم

مصرف‌کننده (CPI) در کشورهای خاورمیانه و آسیای میانه افزایش داشته است. با این وجود، ایران همواره یکی از بالاترین نرخ‌های تورم را در سطح منطقه تجربه کرده است. نابسامانی ساختار اقتصادی و مدیریتی ایران همواره بیماری مزمنی به نام تورم که ناشی از بی‌انضباطی‌های پولی و مالی و مصرف بی‌رویه دلارهای نفتی است را به دوش می‌کشد. به گزارش بانک جهانی، نرخ تورم ایران در پایان سال ۲۰۰۶ در حدود ۱۸/۵ درصد بوده که از متوسط کشورهای منطقه به طور چشمگیری بالاتر است.

با نگاهی به گذشته و آینده، در نهایت می‌توان گفت که ایران بایستی تمهیداتی اساسی در بسیاری از عرصه‌ها بیندیشد تا با توجه به توانمندی‌های اقتصادی بالفعل و بالقوه، همراه با سیاست‌های منطقه‌ای تنش‌زدایی، اعتمادسازی و توسعه روابط تجاری مستحکم و گسترش همکاری‌های اقتصادی، خود را به رأس کشورهای منطقه ارتقا دهد. این موضوع در اشکال مختلف اعم از دو جانبه و چندجانبه و در قالب همپیوندی اقتصاد منطقه‌ای موجود و بالقوه با کشورها می‌تواند انجام پذیرد. باید برای تشکیل یک ترتیب

تجاری منطقه‌ای کارآمد، کشورهایی را شناسایی نمود که دارای مجموعه معیارها و قابلیت‌های حداقل، از جنبه اقتصاد کلان بین‌المللی و تجاری و به عنوان مکمل اقتصاد ما باشند. تشکیل بازار مشترک، مستلزم برداشتن انواع محدودیت‌های تجاری (اعم از موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای) است. به گزارش مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، پنج کشور عربستان سعودی، ایران، ترکیه، پاکستان و امارات متحد عربی مناسب‌ترین رتبه را برای تشکیل یک همپیوندی اقتصادی منطقه‌ای احراز نموده‌اند. مسلماً در شرایط موجود، ایجاد یک همپیوندی اقتصادی تکامل یافته، بهره‌گیری از رابطه‌های تکمیلی، افزایش قدرت چانه‌زنی، پاسخگویی به نیازهای رشد و توسعه، استفاده از تجارب متقابل کشورها در بهبود شرایط کمی و کیفی اشتغال و دستیابی به نرخ مناسب سرمایه‌گذاری، برچیدن انحصارات و تسریع رقابتی شدن فضای اقتصادی کشور و گسترش مبادلات علمی، آماری و فن‌آوری می‌تواند زمینه مساعد را برای ارتقای رتبه اقتصادی ایران در منطقه فراهم آورد. ■

مقایسه شاخص‌های اقتصادی در کشورهای منطقه

شاخص	محصول ناخالص داخلی ۲۰۰۶		رشد بلند مدت اقتصادی ۱۹۹۸-۲۰۰۶		جمعیت ۲۰۰۶		محصول ناخالص داخلی ۲۰۰۶ (PPP)		تولید سرانه ۲۰۰۶		تولید سرانه PPP در سال ۲۰۰۶		پیش‌بینی محصول ناخالص داخلی در ۲۰۲۵ (۱۴۰۴)	
	رتبه	میلیارد دلار جاری	درصد	میلیارد دلار برابری قدرت خرید	هزار نفر	میلیارد دلار جاری	رتبه	دلار PPP	رتبه	میلیارد دلار	رتبه	میلیارد دلار	رتبه	تغییر
ایران	۳	۲۲۲/۴	۴/۶۸	۵۹۲/۵	۶۹,۱۵۳	۳,۲۱۶	۹	۸,۵۶۷	۹	۵۳۰/۱	۴	۱	۴	-۱
آذربایجان	۱۲	۱۹/۸	۱۳/۶۷	۵۸/۴	۸,۴۷۴	۲,۳۳۷	۱۰	۶,۸۸۸	۱۰	۲۲۵/۸	۹	۳	۳	۳
قزاقستان	۸	۸۱/۰	۸/۱۴	۱۳۵/۵	۱۵,۳۰۸	۵,۲۹۱	۸	۸,۱۵۳	۸	۳۵۸/۶	۵	۳	۳	۳
بحرین	۱۳	۱۵/۴	۵/۸۰	۱۵/۶	۷۴۰	۲۰,۸۱۱	۴	۲۱,۱۰۳	۴	۴۵/۰	۱۳	۰	۰	۰
کویت	۷	۹۵/۹	۴/۳۶	۶۶/۷	۲,۵۹۹	۳۶,۸۹۹	۲	۲۵,۶۷۷	۲	۲۱۵/۶	۱۰	-۳	-۳	-۳
عمان	۱۰	۳۶/۰	۴/۱۱	۳۸/۴	۲,۶۲۳	۱۳,۷۲۵	۶	۱۴,۶۳۷	۶	۷۷/۴	۱۱	-۱	-۱	-۱
قطر	۹	۵۲/۷	۹/۲۰	۲۸/۳	۸۲۸	۶۳,۶۴۷	۱	۳۴,۱۷۹	۱	۲۸۰/۶	۷	۲	۲	۲
عربستان	۲	۳۴۹/۱	۳/۴۳	۳۸۳/۸	۲۳,۶۸۱	۱۴,۷۴۲	۵	۱۶,۲۰۷	۵	۶۶۳/۰	۲	۰	۰	۰
سوریه	۱۱	۳۴/۹	۲/۵۹	۷۸/۹	۱۹,۴۹۶	۱,۷۹۰	۱۱	۴,۰۴۶	۱۱	۵۶/۷	۱۲	-۱	-۱	-۱
پاکستان	۵	۱۲۷/۰	۴/۹۷	۴۰۵/۹	۱۵۹,۰۰۲	۷۹۹	۱۳	۲,۵۵۳	۱۳	۳۱۹/۰	۶	-۱	-۱	-۱
مصر	۶	۱۰۷/۴	۴/۸۹	۳۵۱/۶	۷۵,۳۹۷	۱,۴۲۴	۱۲	۴,۶۶۴	۱۲	۲۶۶/۰	۸	-۲	-۲	-۲
ترکیه	۱	۴۰۱/۸	۳/۸۱	۶۶۱/۷	۷۲,۹۳۵	۵,۵۰۹	۷	۹,۰۷۳	۷	۸۱۷/۸	۱	۰	۰	۰
امارات	۴	۱۶۳/۳	۶/۵۴	۱۱۵/۷	۴,۶۳۶	۳۵,۲۲۴	۳	۲۴,۹۴۸	۳	۵۴۴/۶	۳	۱	۱	۱

منبع: واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران» و پیش‌بینی «اقتصاد ایران» برای سال ۲۰۲۵ (۱۴۰۴).